
ARTICOLE

*Cunoașterea este puterea, iar nu puterea este cunoaștere.
Puterea este a cunoașterii.*

DOSARUL DE PROBLEMĂ/SPAȚIU – INSTRUMENT ȘTIINȚIFIC ȘI INSTITUȚIE PENTRU RELAȚIA DINTRE STATUL ROMÂN ȘI ROMÂNII DIN AFARA GRANIȚELOR

Radu Baltasiu¹

REZUMAT

Situată în periferia sistemului mondial modern, România se confruntă cu fenomenul formei fără fond care se manifestă, mai ales, în politică. Materialul de față schițează una dintre soluțiile ieșirii României din această situație. Denumită dosar de problemă/spațiu, soluția constă în descrierea unui spațiu, respectiv a unei probleme, într-o manieră documentată, sintetică și accesibilă pentru guvernanți, dar și pentru publicul interesat. Astfel, dosarul face posibilă realizarea actului politic pe baze științifice. Expresie a documentării specialistului, acesta se află la intersecția a patru principii ale cunoașterii: al gândului principal (axa națională), al întregurilor (teoria gustiană), al continuității (perspectiva istorică) și al sintezei. Astfel că, dosarul reprezintă contribuția cercetătorului la soluționarea problemelor comunităților de români de

¹ Doctor în sociologie, profesor la Universitatea din București, România, Adresă de e-mail: radu.baltasiu@sas.unibuc.ro, Directorul Centrului European de Studii în Probleme Etnice al Academiei Române.

pretutindeni, la îmbunătățirea actului de guvernare, dar și la cunoașterea altor state.

Cuvinte-cheie: dosar de spațiu/problemă, geopolitică, stat, națiune, știință.

1. PREMISE

Dosarul de Problemă este forma aplicată a cunoașterii aplicate, a gândirii profesionalizate care *servește interesul public*. Dosarul de Problemă este componentă a suveranității naționale. În momentul de față, nu putem vorbi de stat român, ci de un stat din România, care nu are nevoie de cunoaștere proprie pentru că a renunțat la politici naționale în general, nu doar naționale și întemeiate.

Primul scop al Dosarului de problemă este cunoașterea naturii statelor înconjurătoare, atât tipologia, cât și la nivel de detaliu intim al funcționării acestora.

Al doilea scop este cunoașterea comunităților de români din afara granițelor, diaspora și comunitățile istorice.

Al treilea îl reprezintă cartografierea componentelor interne care fac posibilă dezvoltarea țării.

2. PRINCIPIILE. ROSTUL DOSARULUI

Dosarul de Problemă reprezintă descrierea unui spațiu pe direcțiile lui definitorii în raport cu interesul cunoașterii adevărului și al guvernării. Este principalul instrument de culegere riguroasă a datelor și de prezentare succintă a unei mase mari de informații într-o formă accesibilă factorului politic.

Este un produs care se află la încheietura dintre cercetarea academică, intelligence și administrația publică.

Dosarul de Problemă ar trebui să constituie baza *informată* a actului politic, deci a administrației unei țări.

Reprezintă nivelul de maturitate al cercetării academice aplicate și, în funcție de utilizarea sa, gradul de seriozitate al guvernării.

Dosarul informativ, zis *de intelligence*, al structurilor de informații, are la origine organizarea gândirii tip academic, având a se supune și el rigorilor de logica argumentării și teoretice, la care se adaugă sursele secrete.

Dosarul de Problemă este legătura dintre activitatea de cercetare și cea de guvernare.

Nu în ultimul rând, Dosarul de Problemă reprezintă lumea văzută de la București, este act de cunoaștere întemeietor al politicii naționale în *orice* domeniu, bază de cunoaștere a negocierii cu alte state, fundament al direcțiilor de intervenție și dezvoltare națională.

Într-o societate înapoiată, dependentă de alte state, guvernată prin clici locale, dosarul de problemă nu există decât într-o formulă juridică specializată, ca dosar de urmărire penală folosit ca sperietoare a inamicilor politici.

Dosarul de Problemă este al doilea principiu metodologic al acțiunii politice.

Primul principiu este însăși existența acestuia – doctrina – determinarea „începuturilor” gândului politic.

Acestea două vor plasa gândul și acțiunea politică în *rânduială*, în claritatea gândului și în acuratețea faptei, prin legătura dintre vorbă și faptă. Acțiunea politică va deveni *înfăptuire*. Altfel, oricât de bine intenționată, fapta politică slab articulată cu gândul, va rămâne nesistematică, prea adesea fără profunzime și „după ureche”.

Dosarul de problemă respectă, deci, cele trei principii ale gândului sistematic, clăditoare de instituții și de Țară:

- Al gândului principal (începător, *doctrinar*);
- Al întregurilor (în orice moment al analizei este respectată integritatea și individualitatea problemei);
- Al continuității (parte a principiului identității, legătura dintre azi și ieri, sub forma conștiinței istorice, element de bază al conștiinței de sine, inclusiv naționale).

Aceste trei principii „se varsă” în al patrulea, criteriu al lumii civilizate, cel al sintezei – forma vizibilă a Dosarului de problemă.

Sinteza presupune, desigur, analiza așezată sub o direcție, într-un ideal. Analiza este capacitatea de a discerne părțile componente ale unei probleme. Analiza, cu alte cuvinte stă sub cerul unui principiu, al unui ideal, care reglează sensibilitatea, acuitatea, răbdarea celui ce gândește. Mai multe elemente analitice, apoi, sunt puse cap la cap, așa încât să identificăm continuitățile.

Dosarul de Problemă este forma vizibilă a cunoașterii aplicate în domeniul guvernării. De la Kant știm că cunoașterea umană „e alimentată de intuiția prin simțuri și de gândirea prin concepte”².

„După aprecierea lui Kant, subiectul uman își culege cunoștințele din cele două izvoare radical distincte ca natură, dar numai această dublă origine garantează valabilitatea cunoștințelor, căci intuiția fără concepte ar fi oarbă, iar conceptele fără intuiție ar fi goale. Kant vede în aceasta o situație definitivă peste care omul nu poate să treacă”³.

Dosarul de Problemă reprezintă gândirea analitică, conceptuală, fără de care intuiția omului politic „este oarbă”. Problema noastră de după 1989, în România, este următoarea: câți

² Lucian Blaga, *Trilogia cunoașterii*, e-book, București, Editura Humanitas, 2013, p. 87.

³ *Ibidem*.

oameni politici gândesc în concepte? O problemă cronică. Drama este că, urmare a politicilor prost conceptualizate și fără direcție (intuiție) națională, universitățile nu mai produc analiști – oameni care să poată opera cu conceptul. Este cam ultimul moment în care putem interveni în acest sens, prin schimbarea cursului educației și al culturii de masă.

Dosarul de Problemă este principalul instrument al *gândirii conceptuale* – specifice *muncii de analiză, consilierilor* omului politic. Omul politic reține *esența* Dosarului de Problemă și apelează la consilier pentru *detalii*, așa încât să poată opera cu *accentele* în funcție de *interesul politic* de moment, după cum *direcția* analizei cuprinsă în *esență* este utilă aceluiași om politic pentru a ști *unde plasează problema în raport cu binele*, cu interesul național de care se simte responsabil.

Dosarul de Problemă este parte a conștiinței situaționale de la nivelul instituțiilor statului fără de care nu se poate guverna în cunoștință de cauză.

3. ETAJELE CONSILIERII POLITICE. LOCUL DOSARULUI ÎN ÎNȚELEGEREA POLITICĂ A REALITĂȚII

1. **Analistul** – parte din aparatul tehnic, organizat pe structuri de analiză strategică și analiză operațională.
2. **Consilierul** – parte din aparatul tehnic, reunește sub autoritatea sa mai multe direcții de analiză.
3. **Sfetnicul** – este parte din aparatul tehnic dar și din cel supra-politic. La Platon, sfetnicul, cel ce a descoperit trezia și înțelepciunea este, de altfel, cel îndrituit să guverneze. Pe acesta Platon îl numește „filosof”. Rolul acestuia este să mențină cetatea în stare de trezie, arată Platon în Republica:

„În acest fel, voi (ca și noi) veți dura cetatea în stare de trezie, iar nu de vis, așa cum sînt durate azi majoritatea cetăților, de către cei ce se luptă unii cu alții pentru niște umbre și se sfîdesc pentru dreptul de a cârmui (...)”⁴.

Scopul „filosofului” este să evite ca guvernarea să devină obiect de dispută.

Sfatul înțelept are ca finalitate „buna rînduială”, arată Platon, numai aceasta generînd „viața bună și rațională”:

„Dacă celor meniți să conducă le vei afla o viață mai bună decît cea de conducător, este cu puțință să ai o cetate bine orînduită. Căci numai în ea vor domni cei cu adevărat bogați, nu în bani, ci în ceea ce trebuie să fie bogat omul fericit: într-o viață bună și rațională. Dar dacă vor veni în viața publică cei care, acasă, sunt cerșetori și flămînzi, socotind că de aici din domeniul public - le va fi dat să pună mîna pe bine, nu e cu puțință să ai o cetate bine orînduită. Fiindcă odată ce cîrmuirea ajunge un obiect de dispută, războiul pătrunzînd în casă și în interior, el îi nimicește și pe cîrmuitori și restul cetății”⁵.

Dosarul de problemă este principalul instrument de lucru al analistului. Acesta monitorizează constant domenii și spații, pe care le întrunește, periodic, într-un Dosar de problemă sau de Spațiu, în funcție de accentul ariei de interes, care poate fi o categorie oarecare – „problemă” sau o arie geografică – de unde și denumirea de „Dosar de spațiu”. De regulă, în instituțiile care se ocupă cu conștientizarea situațională a statului (*situational awareness*), dosarul este de spațiu, acesta fiind structurat după probleme.

Consilierul este la curent cu toate dosarele de problemă sau de spațiu care revin politicianului pe care îl consiliază, și participă la direcționarea cercetărilor și analizelor.

⁴ Platon, *Opere V – Republica*, București, Editura Politică, 1986, 520c.

⁵ *Ibidem*, 520e, 521a, b.

Dosarul de Problemă ar trebui să fie pentru politician puntea de salt între gând și fapt, asigurând *înfăptuirea*: împlântarea cuvântului în faptă, lucru rarism în această parte de lume, care stă de atât de multă vreme sub precaritatea cuvântului gol, al formei fără fond, care pentru noi, de 30 de ani, înseamnă moarte, moartea neamului românesc. Dar pentru aceasta avem nevoie de un nou om politic care să îndeplinească, concomitent, câteva cerințe minimale:

- să simtă românește;
- să se poată exprima în termeni abstracți;
- să respecte specialistul;
- să se înconjoare de specialiști: analiști, consilier, sfătuitoari loiali Țării, doctrinei și echipei de lucru.

4. DOSARUL DE PROBLEMĂ. AXA NAȚIONALĂ – PUNCT OBLIGATORIU DE TRECERE

Am observat că Dosarul de Problemă se află la intersecția a patru principii ale cunoașterii: al gândului principal, al întregurilor, al continuității și al sintezei, fiind rezultanta a două mari puteri spirituale omenești: a intuiției și a conceptului – a exprimării argumentate și al definiției.

Dosarul reprezintă descrierea unui spațiu de interes prin problematizare.

4.1. Reperul oricărei informații este raportarea la națiune – inventată sau organică

Datele în Dosar sunt culese și introduse în funcție de o teorie cu grad mare de generalitate, de orientare în realitatea socială în ansamblul său. Întotdeauna datele se culeg în funcție de anumite amplasări în *real* și de *prejudecăți*, mai mult sau mai puțin

argumentate. Așa de pildă, americanii culeg date privind Europa de Est din perspectiva gellneriană a națiunii ca și construct istoric, care poate fi „deconstruită” după cum ar fi și apărut – teza națiunii civice. Raportarea la identitatea națională de către observatorul care întocmește Dosarul este crucială. Națiunea civică este un concept socio-antropologic cu implicații geopolitice majore în partea noastră de lume și explică în mare parte comportamentul marilor puteri occidentale în România, atitudinea lor față de iredentismul maghiar insuficient sancționat sau avântul său în Republica Moldova. Premisa acestuia este aceea că națiunea este un tip de solidaritate colectivă creat de elite, un concept mai degrabă ideologic și administrativ care poate fi implementat pe componente separate, și care are la origine ceea ce sociologia numește „etnia laterală” – cu sentimentul național construit de sus în jos⁶. Națiunea organică și statul corespondent, tipic pentru țări ca România, este un concept greu de înțeles pentru această abordare și, deși exprimă realitatea din teren, în virtutea căreia explicăm demersul multiseclar al construirii statului român modern și al României Mari, este tot mai slab reprezentat în mediul universitar, al informațiilor, în media și în structurile de putere în general, ceea ce explică slăbiciunea gravă a României atât în interior, cât mai ales în raport cu vecinii. Toate politicile statului au ca ancoră maniera în care este percepută națiunea: un construct ideologic sau realitate organică.

Atât timp cât unitatea de analiză a Dosarului este națiunea, cele două principii – al întregurilor și al continuității cunoașterii vor fi îndeplinite, și deci capacitatea de sinteză va funcționa corespunzător.

Cu alte cuvinte, perspectiva asupra națiunii este reperul în funcție de care se diferențiază toate abordările care operează cu

⁶ Anthony D. Smith, *National identity [Identitatea Națională]*, Reno, Editura Universității of Nevada, 1991, pp. 52-53

informații, inclusiv cu Dosarul de problemă, de la culegere la interpretare până la utilizarea lor în actul de guvernare.

4.2. Ce este realitatea? Teoria gustiană

Teoria cea mai la îndemână pentru spațiul românesc în elaborarea oricărui Dosar de problemă este teoria gustiană a cadrelor și manifestărilor. Este singura teorie care poate cuprinde în timp real întreaga realitate. Pentru Dimitrie Gusti realitatea este alcătuită din două planuri: al cadrelor – al potențialului, și al manifestărilor. Relația dintre acestea se numește „legea paralelismului sociologic”, pe care Dimitrie Gusti a enunțat-o astfel:

„Voința socială, ca motivare a existenței, relațiilor și proceselor unităților sociale nu este o construcție arbitrară a spiritului. Ea poate fi oricând descoperită și precis caracterizată prin raportarea manifestărilor economice, spirituale, politice și juridice, la ansamblul cadrelor, cosmologic, biologic, psihic și istoric, ceea ce constituie legea paralelismului sociologic. Un întreit paralelism: înlăuntrul cadrelor, un paralelism între cadrele extrasociale: cosmologic și biologic, pe de o parte și cele sociale: psihic și istoric, pe de altă parte; apoi, un paralelism în sânul manifestărilor, între cele constitutive: economică și spirituală, și regulative: politică și juridică; în sfârșit, un paralelism între ansamblul manifestărilor și ansamblul cadrelor. Paralelism înseamnă că toate aceste categorii nu formează raporturi de subordonare logică și nici nu pot fi reduse unele la altele, adică nu formează între ele înălțuiri cauzale, ci numai condiții reciproce existențiale; ele nu pot fi înțelese decât în unitatea lor structurală, ca totalități sui-generis”⁷.

Datele se culeg pe două paliere: al potențialului și al condiționărilor ⁸ biologice, istorice, cultural-istorice și al

⁷ Dimitrie Gusti, *Sociologia militans. Introducere în sociologia politică*, Vol. I, București, Editura Institutului Social Român, 1934, pp. 45-46.

⁸ „Aceste cadre sunt și ele în număr de patru:

actualizării, al punerii în valoare al acestuia – al *manifestărilor*⁹ – de tip regulativ, politico-juridic, sau de tip constitutiv – economice și culturale. Totodată, datele se corelează și în interiorul cadrelor, și în interiorul manifestărilor.

1. **Prima consecință** a culegerii datelor după legea paralelismului este discriminarea, distingerea tuturor tipurilor de date.

-
1. Cadrul cosmologic, adică pământul, clima, flora și fauna din locul în care trăiesc oamenii satului.
 2. Cadrul biologic, adică felul trupesc de a fi al oamenilor; sănătate, boală, neam, înghesuiala pe un loc sau răsfirarea oamenilor.
 3. Cadrul psihologic, adică viața sufletească a oamenilor, viața cea dinlăuntru, care nu se vede, dar care hotărăște faptele vădite ale oamenilor, precum și deprinderile și obiceiurile lor.
 4. Cadrul istoric, adică viața din trecut a satului, care desigur a pierit, dar care astăzi încă se mai face simțită cu toată puterea tradiției”, în Henri H. Stahl, *Monografia unui sat, cum se alcătuiește, spre folosul căminului cultural*, cu o prefață a domnului profesor Dimitrie Gusti, Ediția a-II-a, București, Fundația Culturală Regală „Principele Carol I”, Serviciul Social, 1939, p. 16.

⁹ „Aceste manifestări sunt de patru feluri și anume:

1. Manifestările culturale, care cuprind întreaga viață religioasă, morală, artistică, legătura cu școala și cartea scrisă, precum și limba pe care o vorbesc oamenii.
2. Manifestările economice, care cuprind toată lupta omului pentru câștigul traiului zilnic: munci făcute cu anumite unelte, ale diferitelor meserii, pentru o producție oarecare; o împărțire a produselor la consum, adică o folosire a produselor.
3. Manifestările administrativ-politice, care cuprind viața întreagă de luptă și de înțelegere a oamenilor între ei asupra chipului cum trebuie să fie chivernisite trebuințele și bunurile obștești.
4. Manifestările juridice, care cuprind toate chipurile în care oamenii s-au înțeles să trăiască, pentru ca între ei să fie bună pace; chipuri cari pot fi arătate de către lege sau de către obiceiul pământului”, în *Ibidem*, p. 14.

2. **A doua consecință** este dispunerea lor comparativă, eventual tabelară, ceea ce permite apariția rapidă a corelațiilor dintre date.
3. **A treia consecință** este aspectul modular al datelor și deci posibilitatea de a opera independent cu calupuri de date, după necesități.

4.3. Forma și conținutul Dosarului

Dosarul poate avea un număr nelimitat de pagini – caz în care va fi structurat temporal, și va fi alcătuit din cinci părți:

1. Fișa sintetică – de maxim 5 pagini, reprezentând dosarul *dintr-o privire*.
2. Harta fenomenului – dacă este cazul. Harta poate fi inclusă în Fișa sintetică.
3. Dosarul propriu-zis, structurat pe cadre și manifestări, cu Anexe, cu prezentarea cât mai extinsă a datelor și date de sprijin.
4. Recomandări.
5. Diseminare – diplomație culturală.

Dosarul va fi *descriptiv, comparativ, analitic, sintetic*, conținând elemente grafice: tabele (pentru exprimarea comparativă), hărți (pentru înțelegerea de ansamblu a spațiului).

Fiecare dintre cele șase paliere ale culegerii datelor: trei cadre și trei manifestări, vor avea o descriere și analiză statistică, vor fi puse în contextul relevant iar analiza va cuprinde și o trimitere evolutivă relevantă.

Tipologie

Din perspectiva poziției observatorului față de domeniul/zona de interes, dosarul poate fi:

- Strict observațional – dosar de urmărire a evoluției unui fenomen, spațiu etc.
- De conservare și intervenție – în situația în care se constată că integritatea unui sector/spațiu are de suferit în raport interesul național, se deschide Dosarul de problemă aferent
- De dezvoltare – în măsura în care se consideră necesară creșterea domeniului/zonei de interes.
- Mixt – care conține toate acestea. În general, Dosarul de problemă este mixt.

1, 2. Fișa sintetică și Harta

*Mai înainte de corpul Dosarului*¹⁰, va fi o Fișă sintetică, unde, în maxim 3-5 pagini, vor fi trecute în revistă *dintr-o privire* problematica *întregului* Dosar (reținem ideea de *întreg*), inclusiv *evoluția* relevantă a acesteia din ultima perioadă. Aici va intra o hartă, a cărei prezență e obligatorie dacă Dosarul e geopolitic. „Dintr-o privire” înseamnă *descrierea* spațiului respectiv pe accentele lui reprezentative (istorice, politice, culturale, juridice, economice etc. – pe calapodul gustian al cadrelor și manifestărilor) problemele succinte, din perspectiva românească, dar și a altor actori relevanți. Aici vom avea descrise *sintetic principalele evoluții*, punctate datele principale, *ultimele evoluții* relevante, precum și cele probabile, după cadre și manifestări.

Fișa va fi însoțită de *cartografia spațiului*: una-două hărți, care să reprezinte din perspectivă geopolitică situația aflată sub observație. Prin „perspectivă geopolitică” înțelegem distribuția geografică a vectorilor de putere pe un spațiu dat. Acești vectori pot fi dați de scheme grafice privind demografia, expansiunea frontierelor, situația militară, direcții de propagare a intereselor de

¹⁰ Dimitrie Gusti, *op. cit.*, 1934.

orice natură (militară, economică, demografică, culturală etc.). Harta în sine este o sinteză a evoluției spațiului *dintr-o privire* și de *actualitate*, nu doar o fotografie „actuală”.

3, 4. Dosarul propriu-zis și Anexele

Dosarul propriu-zis are forma unui tabel comparativ, pe cadre și manifestări, eventual pe spații. Așa de pildă, dacă interesează comunitățile istorice, câte un tabel comparativ, mai întâi cu date statistice, apoi cu date culese din presă, privind:

Potențialul (cadrele)

1. Cadrul cosmic-geografic – resurse, poziție geografică.
2. Cadrul psiho-istoric – mentalități, curente, fenomene care au marcat opinia publică, frici și emoții colective, momente istorice „de cotitură”.
3. Cadrul biologic – date demografice, prezent, trecut, evoluții; autoidentificarea etnică.

Manifestările (condiționate de cadre)

1. Juridice – aspecte legislative relevante pentru spațiu, eventual comparativ cu România.
2. Politice – atitudinea față de comunitățile românești, față de România, relația cu alte state ale spațiului de interes etc.
3. Economice – inclusiv schimburile, natura acestora și evoluția lor în relația cu statele relevante, cu România.

Fiecare tabel poate fi însoțit de un cuvânt lămuritor, formatat ca text pur și simplu.

Anexele cuprind date suplimentare, alcătuite dintr-un excurs detaliat pentru cine dorește fundamentarea de natură istorică, juridică, geopolitică extinsă a manierei în care sunt culese datele, sau date aprofundate care nu se regăsesc în înșirarea tabelară din

Dosarul propriu-zis și cu atât mai puțin în Fișa sintetică. Anexele pot fi rezumate ale unor surse de importanță sau fișe de lectură, ale unor documente relevante. Toate acestea sunt însoțite de indicarea surselor.

5, 6. Recomandările și Diplomația Culturală (diseminarea)

Orice expert își formează o opinie la un moment dat privind spațiul pe care-l investighează. Ca trăitor și gânditor rațional își formează, la un moment dat, o imagine privind *normalul, utilul* în raport cu anumit spațiu. Din acest punct de vedere poate face recomandări *întemeiate*, bazate pe datele culese. Prezența lor încheie ciclul de cunoaștere al Dosarului, în sensul că scopul Dosarului este *încercuirea unei probleme*, indicarea măsurilor fiind punctul terminus al *identificării factorilor generatori de probleme* în raport cu interesele României și ale lumii văzute de la București.

Publicul din Țară are dreptul să ajungă la cunoștința informațiilor culese și astfel sistematizate, într-o formulă care să mențină trează abilitatea lui de a se fixa în real. După cum factorii de decizie străini și publicul din afară trebuie să știe că există și adevărul văzut de la București. Dosarul, din acest punct de vedere, este instrument de cunoaștere, de cultură generală pentru publicul românesc și element de diplomație culturală – afirmarea unui stat prin mijloace culturale, în raport cu lumea exterioară. Maximul de complexitate al acestui tip de împletire afirmată a cunoașterii științifice cu dublă finalitate – politică și de culturalizare – a fost atins în România prin Enciclopedia României, parțial definitivată de echipa coordonată de Dimitrie Gusti, între 1938 și 1943. Practic, Enciclopedia reprezintă o colecție de dosare de problemă prezentate pe înțelesul tuturor. Trebuie să ne imaginăm cum, în spatele fiecărei intrări enciclopedice se află zeci sau sute de pagini de documentare și de cercetare de teren, după caz, sintetizate din perspectiva unor

puternice teorii cu rang mediu de generalitate. Și toate acestea, la rândul lor, au fost asamblate în Enciclopedie din perspectiva teoriei gustiene a paralelismului sociologic. În pagina de gardă a Enciclopediei scria:

„Neamul nostru se îmbogățește, nu cu o altă *Enciclopedie* românească, ci cu o Enciclopedie a *României*. Lucrarea aceasta nouă nu urmează tradiția deschisă prin marea Enciclopedie franceză a lui Diderot și d’Alembert [1751]. Nu e un dicționar alfabetic de definiții și de informații. (...) Ci înfățișarea unitară a acelei mari individualități politice care se cheamă România. (...) Ceea ce poate prilejui *Enciclopedia României* întrece, însă, cu mult ceea ce are de dat o Enciclopedie-dicționar. Cititorul ei, cel care o citește din scoarță în scoarță, de la vol. I la al VI-lea – căci se cere citită și nu consultată – se familiarizează cu chiar viața nației românești”¹¹.

5. NOTA BENE

Pentru a ajunge la dosarul de problemă nu e nevoie doar de rațiune. Dosarul de problemă în slujba națiunii derivă dintr-o elită a cărei societate respectă legea circulației elitelor.

Dosarul de problemă este recunoscut și operat de o elită administrativă, intelectuală și politică care a înțeles că atitudinea mistică față de realitate nu este lipsită de pragmatism, dimpotrivă, este condiția pragmatismului.

Ce reprezintă atitudinea mistică, pe scurt? Credința ajunge deplin în rațiune. Fapta este nu doar rațională, este întru credință.

Persoana care natural e mistică e țăranul.

E mai mult decât idee – idealism, credința într-o valoare pusă în lucrare, este însăși credință în fapt.

¹¹ Dimitrie Gusti, „O enciclopedie românească”, în *Enciclopedia României*, Volumul I, Imprimeria Națională, 1938, p. VIII.

6. REFERENCES

- Amzăr Dumitru, „Gând și cuvânt”, în *Rânduiala*, nr. 1/1935, pp. 5-36.
- Baltasiu Radu, *Anton Golopenția. Crestomație*, București, Editura Oscar Print, 2023.
- Blaga Lucian, *Trilogia cunoașterii*, e-book, București, Editura Humanitas, 2013.
- Gusti Dimitrie, *Sociologia militans. Introducere în sociologia politică*, Volumul I, București, Editura Institutului Social Român, 1934.
- Gusti Dimitrie, „O enciclopedie românească”, în *Enciclopedia României*, Volumul I, Imprimeria Națională, 1938.
- Platon, *Opere V – Republica*, București, Editura Politică, 1986.
- Smith D. Anthony, *National identity*, Reno, University of Nevada Press, 1991.
- Stahl H. Henri, *Monografia unui sat, cum se alcătuiește, spre folosul căminului cultural*, cu o prefață a domnului profesor Dimitrie Gusti, Ediția a-II-a, București, Fundația Culturală Regală „Principele Carol I”, Serviciul Social, 1939.